

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
СУМСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

29 січня 2019 року

№ 1

м. Суми

Справа №02-06/06-2018

**Про порушення законодавства
про захист економічної конкуренції
та накладення штрафу**

Адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за результатами розгляду подання від 14.01.2019 № 5 про попередні висновки у справі № 02-06/06-2018 та матеріалів справи,

ВСТАНОВИЛА:

1. ПРЕДМЕТ СПРАВИ

- (1) Розгляд справи № 02-06/06-2018 (далі – Справа) здійснюється у зв'язку з наявністю в діях ПАТ «Сумигаз» ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, що може призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. СТОРОНИ У СПРАВІ

- (2) **Відповідачем** у справі є публічне акціонерне товариство по газопостачанню та газифікації «Сумигаз» (40030, м. Суми, вул. Береста, 21, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) (далі – ПАТ «Сумигаз», Товариство, Відповідач).
- (3) Відповідно до статуту ПАТ «Сумигаз», редакція якого затверджена загальними зборами акціонерів Товариства (протокол Загальних зборів акціонерів ПАТ «Сумигаз» від 16 квітня 2016 року № 1), ПАТ «Сумигаз» є новим найменуванням відкритого акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз»; є юридичною особою з усіма відповідними реквізитами. Товариство є правонаступником всіх прав та обов'язків державного підприємства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз» та відкритого акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз». Метою діяльності ПАТ «Сумигаз» є: отримання прибутку, підвищення прибутковості виробництва, збільшення вартості Товариства.
- (4) Таким чином, ПАТ «Сумигаз» у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, і до нього можливе застосування положень цього Закону.

- (5) ПАТ «Сумигаз» на підставі ліцензії Національної комісії, що здійснює держане регулювання у сферах електроенергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), серії АЕ № 295554 від 29.03.2015 (безстроково) здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, яка знаходиться у його власності або користуванні відповідно до законодавства та здійснює щодо неї функції оперативно-технологічного управління.
- (6) Відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природної монополії.
- (7) **Заявник** – Лук'яненко Сергій Миколайович є власником нежитлового приміщення, розташованого за адресою: м. Лебедин, пл. Соборна, 2/1, яке здається ним в оренду іншим суб'єктам господарювання для розміщення офісів. За таких умов Лук'яненко С.М. у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, який здійснює господарську діяльність на ринку оренди нежитлових приміщень у територіальних межах міста Лебедин Сумської області. (Запис в Єдиному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб підприємців про проведення державної реєстрації від 27.10.2015 № 2 629 000 0000 003389).
- (8) Територіальним відділенням встановлено, що Заявник є споживачем природного газу ЕІС- код 56ХО00067L4EZ008, Договір на постачання природного газу для потреб непобутових споживачів укладеного з ТОВ «Сумигаз Збут» 01.02.2016 №11416L4EZEP026; Договір розподілу природного газу між споживачем та ПАТ «Сумигаз» укладено на підставі заяви приєднання від 01.02.2016 №094267L4EZEP026.

3. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

- (9) Сумським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (далі - Тервідділення) в межах своєї компетенції здійснено розгляд ФАП Лук'яненка С.М. (вх. від 03.04.2018 №01-26/25-Л) стосовно неправомірності дій ПАТ «Сумигаз» при наданні послуг розподілу природного газу.
- (10) З метою з'ясування обставин, викладених у вказаній заяві, на адресу ПАТ «Сумигаз» були надіслані відповідні вимоги про надання інформації та копій відповідних документів; отримано роз'яснення НКРЕКП із питання відповідності/невідповідності дій Оператора ГРМ законодавству у сфері газопостачання при проведенні процедури перевірки комерційного вузла обліку природного газу, визнання його непридатним для подальшої експлуатації та не встановлення іншого вузла обліку на письмове звернення Заявника.
- (11) У зв'язку з наявністю у діях ПАТ «Сумигаз» ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу трубопроводами в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, що може призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення від 08.05.2018 №18 розпочато розгляд справи №02-06/06-2018.
- (12) За результатами розгляду справи було складено подання про попередні висновки у справі № 02-06/06-2018 від 14.01.2019 №5, копію якого відповідно до пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 № 169-р) (зі змінами), надіслано сторонам у Справі.

4. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО СТАНОВИЩА

- (13) У зв'язку з розглядом справи, на підставі статей 12 та 48 Закону України „Про захист економічної конкуренції” у відповідності до вимог Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року за № 49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605, проведено дослідження ринку розподілу природного газу у межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «СумиГаз» для надання послуг.

4.1 Встановлення об'єктів та суб'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (14) Діяльність з розподілу природного газу здійснюється оператором газорозподільної системи (далі – Оператор ГРМ), яким згідно із статтею 1 Закону України “Про ринок природного газу” є суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із розподілу природного газу газорозподільною системою на користь третіх осіб (замовників).
- (15) Отже, суб'єктом господарювання, щодо якого здійснюється визначення монопольного (домінуючого) становища, є ПАТ „СумиГаз”.
- (16) Об'єктом аналізу, щодо якого здійснюється визначення монопольного (домінуючого) становища, є розподіл природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «СумиГаз» для надання послуг.

4.2 Товарні межі ринку

- (17) Пунктом 35 статті 1 Закону України “Про ринок природного газу” розподіл природного газу визначається як господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.
- (18) При цьому встановлено, що газорозподільна система - це технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам. Пунктом 1 глави 1 розділу III Кодексу встановлено, що експлуатацію газорозподільних систем здійснюють виключно Оператори ГРМ.
- (19) Послуга з розподілу природного газу – послуга Оператора ГРМ, яка надається споживачу та включає в себе забезпечення цілодобового доступу споживача до газорозподільної системи в межах приєднаної потужності його об'єкта і розподіл (переміщення) належного споживачу (його постачальнику) природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки до межі балансової належності об'єкта споживача.
- (20) При цьому Оператор ГРМ повинен забезпечити попереджувальні заходи безаварійної експлуатації газорозподільних систем, а саме комплекс робіт, що виконується на підставі результатів технічного огляду або технічного обстеження газорозподільних систем, з метою забезпечення її подальшого безаварійного експлуатування шляхом проведення технічного обслуговування, поточного або капітального ремонтів (пункт 4 глави 1 розділу III Кодексу).
- (21) Відновлення газопостачання (розподілу природного газу) здійснюється Оператором ГРМ протягом двох робочих днів у містах та п'яти календарних днів у сільській місцевості за письмовим зверненням споживача (його постачальника) про відновлення газопостачання (розподілу природного газу) та після усунення порушень (за їх наявності) і відшкодування Оператору ГРМ витрат на припинення та відновлення газопостачання (розподілу природного газу) (пункт 6 глави 7 розділу VI Кодексу).
- (22) За таких умов послуги, пов'язані з припиненням/відновленням газопостачання належних споживачам об'єктів, попереджувальні заходи безаварійної експлуатації газорозподільних систем, є невід'ємною частиною послуги розподілу природного газу.

Враховуючи наведене, за показниками взаємозамінності, подібності призначення, споживчих властивостей товарними межами досліджуваного ринку є розподіл природного газу газорозподільною системою на користь третіх осіб (замовників), як такі, що не мають замінників (далі – *Ринок*).

4.3 Перелік споживачів

- (23) Пунктом 9 статті 1 Закону України “Про ринок природного газу” визначено, що замовник - фізична або юридична особа, яка на підставі договору замовляє надання однієї чи кількох послуг, в тому числі послугу з розподілу природного газу. За таких умов споживачами послуг ПАТ «Сумигаз» визначено фізичних та юридичних осіб, що замовляють/отримують ці послуги.

4.4 Територіальні (географічні) межі ринку

- (24) Відповідно до пункту 1.3 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 16.02.2017 № 201, місце провадження господарської діяльності – територія адміністративно-територіальної одиниці (область, район, місто, село тощо), де знаходиться газорозподільна система ліцензіата, до якої підключено не менше 50 000 точок приєднання суб’єктів ринку природного газу, щодо якої НКРЕКП прийнято рішення про надання права ліцензіату в її межах здійснювати господарську діяльність з розподілу природного газу.
- (25) ПАТ "Сумигаз" має у тимчасовому користуванні державне майно, яке не підлягає приватизації і використовується для забезпечення розподілу природного газу, а саме: розподільні газопроводи, споруди на них і транспортні засоби спеціального призначення.
- (26) Особливими умовами Ліцензії передбачено, що ПАТ "Сумигаз" є єдиним суб’єктом господарювання, який здійснює розподіл природного газу у межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації Товариства.
- У зв’язку з зазначеним, територіальними межами ринку є територія Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

4.5 Часові межі ринку

- (27) Часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило - рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (28) Періодом дослідження ринку розподілу природного газу газорозподільною системою в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, є 2017 – 2018 роки.

4.6 Бар’єри вступу (виходу) на Ринок

- (29) На сьогоднішній день ПАТ «Сумигаз» здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою в межах території, визначеної постановою НКРЕКП від 19.06.2017 №814 «Про видачу ліцензії на розподіл природного газу ПАТ «Сумигаз», та відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» є суб’єктом природної монополії.
- (30) Таким чином, для вступу нових суб’єктів господарювання на *Ринок* існують фактори економічного та організаційного характеру, пов’язані з технологічними особливостями діяльності на ринку розподілу природного газу, необхідними для присутності суб’єкта господарювання на *Ринку*, а саме: наявність у суб’єкта господарювання газорозподільної системи або організація використання вже збудованої, що унеможлиблює вступ потенційних конкурентів на зазначений *Ринок*.

4.7 Установлення монопольного (домінуючого) становища

- (31) Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, розподіл природного газу здійснюється лише на території, затвердженій

НКРЕКП, та за наявності в ліцензіата газорозподільної системи, яка перебуває у його власності чи користуванні.

- (32) На території Сумської області господарську діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, що перебуває у власності, користуванні чи експлуатації Товариства, здійснює лише ПАТ «Сумигаз». В межах території Сумської області, де розташована газорозподільна система ПАТ «Сумигаз», відсутні інші суб'єкти господарювання, які можуть надавати послуги з розподілу природного газу.
- (33) Враховуючи вищевикладене, на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, у Товариства немає жодного конкурента.
- (34) **За таких обставин адміністративна колегія має підстави визнати, що відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Сумигаз» за результатом діяльності у 2017 - 2018 роках є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.**

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (35) На сьогоднішній день правові засади функціонування ринку природного газу України визначаються Законом України “Про ринок природного газу”, при цьому технічні, організаційні та економічні засади функціонування газорозподільних систем, зокрема, умови забезпечення комерційного, у тому числі приладового обліку природного газу в газорозподільній системі та визначення його об'ємів і обсягів передачі до/з газорозподільної системи, у тому числі в розрізі суб'єктів ринку природного газу визначено Кодексом газорозподільних систем, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 №2494 (далі – Кодекс), Правилами безпеки газопостачання, затвердженими наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 15.05.2015 № 285, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.06.2015 за № 674/27119 (далі – Правила безпеки газопостачання), Типовим договором розподілу природного газу, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 №2498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1384/27829 (далі - Типовий договір).
- (36) Пунктом 4 глави 1 розділу I Кодексу визначено, що оператор газорозподільної системи (далі - Оператор ГРМ) – це суб'єкт господарювання, що на підставі ліцензії здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, яка знаходиться у його власності або користуванні відповідно до законодавства, та здійснює щодо неї функції оперативно-технологічного управління.
Відповідно до підпункту 3 пункту 3 глави 2 розділу I Кодексу основними функціями оператора ГРМ, зокрема, є:
 - 1) забезпечення розподілу (переміщення) природного газу від місць його надходження в ГРМ з ГТС та з інших джерел (від ГДП та ВБГ, підключених до ГРМ, та від суміжних ГРМ) до споживачів природного газу з урахуванням його якісних і фізико-хімічних характеристик та потреб цих споживачів;
 - 2) забезпечення оперативно-диспетчерського управління ГРМ та планово-профілактичних і аварійно-відновлювальних робіт на об'єктах ГРМ з урахуванням вимог охорони праці та техніки безпеки;
 - 3) забезпечення максимальної економічності, оптимальних режимів та надійності роботи ГРМ, розробка оптимальних технологічних режимів роботи ГРМ для безперебійного та безаварійного газопостачання споживачів;
 - 4) забезпечення організації та реєстрації взаємовідносин (адміністрування) суб'єктів ринку природного газу, які підключені до/через ГРМ та співпрацюють з ним, при забезпеченні розподілу (передачі) природного газу ГРМ;
 - 5) виконання договірних зобов'язань при розподілі (споживанні, передачі) природного газу ГРМ.

- (37) Частиною 1 розділу II Правил безпеки газопостачання встановлено, що підставою для постачання природного газу споживачу є наявність у споживача, об'єкт якого підключений до газорозподільної системи, договору розподілу природного газу, укладеного в установленому порядку між споживачем та Оператором ГРМ, та присвоєння споживачу Оператором ГРМ персонального ЕІС-коду як суб'єкту ринку природного газу.
- (38) При цьому фізичні особи, які використовують природний газ для професійної та/або комерційної діяльності, прирівнюються до споживачів, що не є побутовими, та укладають договір постачання природного газу згідно з розділом II цих Правил.
- (39) Розподіл природного газу здійснюється на підставі та на умовах договору розподілу природного газу в порядку, передбаченому Кодексом газорозподільних систем та іншими нормативно-правовими актами.
- (40) За договором розподілу природного газу оператор газорозподільної системи зобов'язується забезпечити замовнику послуги розподілу природного газу на період та на умовах, визначених договором розподілу природного газу, а замовник зобов'язується сплатити оператору газорозподільної системи вартість послуг розподілу природного газу.
- (41) Пунктом 6 Глави 6 розділу X Кодексу встановлено, що у разі виявлення позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ чи його складових, пошкодження ЗВТ або пошкодження пломб чи захисних елементів власник (користувач), на території або у приміщенні якого встановлений комерційний ВОГ чи його складові, має терміново поінформувати про це Оператора ГРМ та, за потреби, вжити заходів для недопущення аварійної ситуації з урахуванням техніки безпеки.
- (42) Якщо внаслідок позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ чи його складових буде підтверджено факт необлікованого чи облікованого частково об'єму розподіленого (спожитого, переданого) природного газу, розрахунок необлікованих (облікованих частково) об'ємів природного газу за період несправності комерційного ВОГ чи його складових здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу.
- (43) До відновлення роботи комерційного ВОГ або його складових в нормальному режимі за бажанням споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) може бути припинено газопостачання на його об'єкт.
- (44) Порядок перевірки вузлів обліку та їх складових встановлено Главою 9 розділу X Кодексу.
- Пунктом 1 глави 9 розділу X Кодексу передбачено, що суміжні суб'єкти ринку природного газу, зокрема Оператор ГРМ та споживач, під час експлуатації комерційного ВОГ та його складових, у тому числі в разі позаштатної ситуації чи виникнення спірних питань щодо результатів вимірювань об'єму природного газу, мають право здійснювати з дотриманням вимог цього Кодексу перевірку комерційного ВОГ та його складових щодо:
- 1) відповідності умовам експлуатації та узгодженій проектній документації чи умовам договору;
 - 2) працездатності та/або придатності ЗВТ до застосування на підставі результатів перевірки їх метрологічних характеристик, зокрема загальної похибки вимірювання;
 - 3) відсутності ознак пошкодження ЗВТ та/або пошкодження пломб;
 - 4) відсутності несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ та/або несанкціонованого газопроводу;
 - 5) перевірки стану підвідного газопроводу, зокрема способу прокладання та відсутності можливості відбору газу поза вузлом обліку, в тому числі шляхом обстеження газопроводів приладовим методом на предмет відсутності підключень до підземних та надземних підвідних, розподільчих та транзитних газових мереж поза комерційним ВОГ, візуального обстеження способів монтажу і обв'язки газового та газорегулюючого обладнання;

б) відсутності несанкціонованого підключення газових приладів, внаслідок чого може перевищуватися діапазон обчислення лічильника газу (сумарна номінальна потужність газових приладів і пристроїв перевищує діапазон обчислення лічильником газу).

Оператор ГРМ повинен здійснювати контрольний огляд вузла обліку у строки, визначені цим Кодексом.

- (45) Відповідно до пункту 2 глави 9 розділу X Кодексу перевірка комерційного ВОГ, а також контрольний огляд вузла обліку здійснюються у будь-який час доби та у присутності споживача (суміжного суб'єкта природного газу) або його представника, крім випадків, передбачених цим розділом. При цьому споживач, на території якого знаходиться комерційний ВОГ, має забезпечити безперешкодний доступ представникам Оператора ГРМ за їх посвідченнями (документами, які уповноважують особу) до комерційного ВОГ та його складових для проведення їх перевірки або контрольного огляду вузла обліку.
- (46) За підсумками перевірки комерційного ВОГ та за умови відсутності зауважень представник Оператора ГРМ на місці перевірки повинен скласти відповідний акт обстеження/акт контрольного огляду вузла обліку (по одному екземпляру для кожної сторони), що має бути підписаний споживачем (пункт 6 глави 9 розділу X Кодексу).
- (47) Якщо під час перевірки комерційного ВОГ (за умови відсутності ознак порушень, передбачених розділом XI Кодексу) між сторонами виникає сумнів щодо результатів вимірювання об'єму природного газу та/або метрологічних характеристик комерційного ВОГ чи його складових, за домовленістю сторін або за ініціативою однієї зі сторін – Оператора ГРМ чи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) може бути ініційована їх позачергова чи експертна повірка у порядку, визначеному цим розділом. При цьому в акті обстеження/акті контрольного огляду вузла обліку (або в акті про порушення) Оператор ГРМ має зазначити про проведення певних дій щодо позачергової чи експертної повірки комерційного ВОГ чи його складових.
- (48) Пунктом 7 глави 9 розділу X Кодексу встановлено, що у разі, якщо позачергова чи експертна повірка комерційного ВОГ чи його складових буде здійснюватися не на місці їх монтажу та за відсутності дублюючого ВОГ (ЗВТ), за ініціативи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) на місце комерційного ВОГ (ЗВТ) за погодженням з Оператором ГРМ може встановлюватися аналогічний ВОГ (ЗВТ), який повинен мати діюче свідоцтво про повірку та бути опломбованим належним чином. За відсутності дублюючого або підмінного ВОГ (ЗВТ) на період відсутності комерційного ВОГ (ЗВТ) за погодженням зі споживачем здійснюється припинення газопостачання через комерційний ВОГ або (в іншому випадку) за цей період здійснюється обрахунок об'єму та обсягу розподіленого природного газу відповідно до вимог цієї глави.
- (49) На дату складання акта про порушення представник Оператора ГРМ забезпечує усунення виявленого порушення, про що в акті про порушення робиться відповідний запис. У разі неможливості усунути порушення на дату складання акта про порушення (відсутні відповідні засоби, повноваження тощо) представник Оператора ГРМ робить відповідний запис в акті про порушення та надалі забезпечує контроль за усуненням порушення, що підтверджується актом про усунення порушення.

6. ЗЛОВЖИВАННЯ ПАТ «СУМИГАЗ» МОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

6.1 Обставини справи

- (50) За повідомленням Заявника, 15.03.2018 споживачем було виявлено зупинку облікового механізму лічильника (зав. № 5895503, дата держпівірки – 12.12.2017), у зв'язку з чим до Лебединської дільниці ПАТ «Сумигаз» (м. Лебедин, вул. Шевська, 6а) було подано відповідну заяву від 15.03.2018 щодо припинення газопостачання належного Заявнику об'єкта у зв'язку з необхідністю проведення робіт з демонтажу лічильника на півірку (або його півірки на місці встановлення) (зареєстрована Товариством 15.03.2018 за № 6).
- (51) На підставі заяви споживача 15.03.2018 представниками ПАТ «Сумигаз» (комісія у складі провідного фахівця відділу інспектування Сергєєвої О. В. та старшого контролера Горбатко Н. М.) був проведений огляд вузла обліку газу за адресою: пл. Соборна, 2/1, м. Лебедин Сумської обл., про що складений Акт контрольного огляду вузла обліку природного газу з побутовим лічильником від 15.03.2018. В зазначеному Акті зафіксований факт зупинки відлікового механізму лічильника, при цьому зазначено, що захисні пломби, тавр півірки та заводу-виробника не пошкоджено, разом з тим виявлена подряпина на нижній частині корпусу облікового механізму. Крім того, зафіксована наявність у споживача необхідної документації на вузол обліку газу.
- (52) На підставі зазначеного контрольного акту огляду вказаними представниками оператора ГРМ був складений акт про порушення від 15.03.2018 № 374, яким зафіксовано порушення Кодексу газорозподільних систем: «робота ВОГ в позаштатному режимі, внаслідок чого витрата природного газу обліковується некоректно, подряпина на нижній частині корпусу облікового механізму». При цьому за виявленими порушеннями вирішено демонтувати ВОГ на дострокову півірку (експертизу).
- (53) У зв'язку з зазначеним 15.03.2018 слюсарями Лебединської дільниці ПАТ «Сумигаз» було опломбовано прилад обліку газу «Самгаз RS/2001-2Р», зав. № 5895503 (тавро №С42398138) та припинено газопостачання на об'єкті споживача шляхом встановлення глушки на опускі до АОГВ, про що складений Акт б/н від 15.03.2018 про припинення газопостачання та пломбування вхідної та засувної арматури газопроводу.
- (54) Листом від 15.03.2018 ФОП Лук'яненко С.М. (зареєстрований ПАТ «Сумигаз» 15.03.2018 за №7) звернувся до Товариства стосовно встановлення (на заміну несправного лічильника) іншого лічильника газу, що належить споживачу (Самгаз RS/2001-21 Р G-4 № 5792455, 2016 року випуску), який Товариством було демонтовано для проведення періодичної півірки (Акт від 26.12.2017 № 336) та відповідно до Акту експертизи лічильника газу від 27.12.2017 №1182 визнано придатним до експлуатації. Слід зазначити, що вказаний лічильник після проведення ПАТ «Сумигаз» експертизи (на момент звернення споживача) продовжував знаходитися у Товариства.
- (55) На вказане звернення Товариством споживачу відповіді не надано, лічильник не встановлено.

6.2 Антиконтурентні наслідки дій Відповідача

- (56) Територіальним відділенням встановлено, що бездіяльність ПАТ «Сумигаз» унеможливила здійснення Заявником діяльності на ринку оренди нежитлових приміщень у територіальних межах міста Лебедин Сумської області. Унаслідок неможливості забезпечити орендодавцем (ФОП Лук'яненком С.М.) функціональних умов придатності (відсутність опалення) приміщення, використання його за цільовим призначенням стало не можливим, що підтверджується достроковим розірванням 15.03.2018 орендарями (ФОП Кондратенко М.І. та ФОП Вакуленко Н.М.) договорів оренди нежитлових приміщень із ФОП Лук'яненком С.М.
- (57) Зокрема, у своїх заявах про дострокове розірвання договорів оренди від 15.03.2018 орендарі зазначають: *«...через неналежне виконання Вами як Орендодавцем умов вказаного договору оренди нежитлового приміщення, а саме: незабезпечення функціональних умов придатності орендованого приміщення за його цільовим*

призначенням – для розташування офісів (з надання послуг по обслуговуванню та ремонту комп'ютерної техніки; надання юридичних послуг), через систематичне припинення газопостачання, зокрема, вдруге протягом опалювального періоду 2017-2018, яке здійснюється без відповідного попередження та не обмежується певним (розумним) періодом, призводить до зайвих витрат Орендаря на опалення офісу, а також створює незручності для клієнтів, вважаю подальші договірні відносини неможливими» (мовою оригіналу).

6.3 Загальні висновки щодо зловживання ПАТ «Сумигаз» монопольним становищем

- (58) *Враховуючи зазначене, бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягає у не вжитті заходів по забезпеченню облікового споживання природного газу на письмову заяву ФОП Лук'яненко С.М. (zareєстрована ПАТ «Сумигаз» 15.03.2018 за №7), кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", як зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, що призвело до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, яке було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.*

7. СПРОСТУВАННЯ ЗАУВАЖЕНЬ ВІДПОВІДАЧА НА ПОДАННЯ З ПОПЕРЕДНІМИ ВИСНОВКАМИ У СПРАВІ

- (59) У відповідь на подання від 14.01.2019 № 5 про попередні висновки у справі № 02-06/06-2018 ПАТ «Сумигаз» листом від 25.01.2019 №400007.1-Сл-806-0119 надало Сумському обласному територіальному відділенню Антимонопольного комітету України Заперечення, зміст яких зводиться до наступного.
- (60) ПАТ «Сумигаз» не погоджується з попередніми висновками у справі №02-06/06-2018, викладеними у поданні від 14.01.2019 №5, та не визнає факт вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
- (61) Зокрема, ПАТ «Сумигаз» звертає увагу на таке:
- (62) *«Відповідно до норм Кодексу ГРМ, «відновлення газопостачання» та «встановлення лічильника» є різними як за правовою природою, так і за юридичними наслідками для споживача та Оператора ГРМ, оскільки передбачають виконання різних процедур...»* (мовою оригіналу).
- (63) Територіальне відділення не заперечує зазначене.
- (64) *«...припинення газопостачання на котел було виконане виключно відповідно до заяви споживача від 15.03.2018...»* (мовою оригіналу).
- (65) Слід зазначити, що 15.03.2018 до ПАТ «Сумигаз» (Лебединської дільниці м. Лебедин, вул. Шевська, ба) споживачем було подано 2 заяви, а саме:
- «Прошу зняти лічильник Самгаз 5895503 для позапланової перевірки і опломбувати газовий котел» (мовою оригіналу) (zareєстрована Товариством 15.03.2018 за № 6);
 - «Прошу встановити лічильник Самгаз 5792455, який пройшов експертизу 28.12.2017 в ПАТ «Сумигаз», акт експертизи лічильника газу №1182. Лічильник зберігається в ПАТ «Сумигаз»» (мовою оригіналу) (zareєстрована Товариством 15.03.2018 за № 7).

Таким чином споживач мав на меті не лише припинення газопостачання належного йому об'єкта, а й комплекс дій оператора ГРМ, направлених на встановлення іншого приладу обліку на місце демонтованого у зв'язку з позачерговою повіркою лічильника.

- (66) Статтею 3 Закону України «Про ринок природного газу» визначено, що ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, основними принципами функціонування якого, зокрема, є:
- забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, зокрема шляхом диверсифікації джерел надходження природного газу;
 - недопущення та усунення обмежень конкуренції, спричинених діями суб'єктів ринку природного газу, у тому числі суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання державної форми власності;
 - відповідальності суб'єктів ринку природного газу за порушення правил діяльності на ринку природного газу та умов договорів.
- (67) Слід зазначити, що частиною третьою статті 18 Закону України «Про ринок природного газу» та пунктом 4 глави 1 розділу X Кодексу встановлено, що передача (розподіл, споживання) природного газу до/з газорозподільної системи здійснюється за умови наявності комерційного вузла обліку природного газу.
- (68) Окрім вказаного, статтею 2 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» також визначено, що з 1 липня 2011 року для інших споживачів (окрім населення) постачання природного газу здійснюється за умови його комерційного обліку, при цьому статтею 6 цього Закону зобов'язання забезпечити встановлення лічильників газу покладено на суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території.
- (69) При цьому пунктом 5 глави 1 розділу X Кодексу та розділом V Типового договору передбачено, що для визначення об'єму спожитого (розподіленого) природного газу по об'єкту споживача використовуються дані комерційного вузла обліку Оператора ГРМ. У разі відсутності комерційного ВОГ у Оператора ГРМ використовуються дані комерційного ВОГ споживача. Споживач не може відмовитись від встановлення комерційного ВОГ з ініціативи та за кошти Оператора ГРМ. Отже, на сьогоднішній день чинним законодавством передбачено різні шляхи забезпечення комерційного обліку: як за рахунок споживачів, так і за рахунок Оператора ГРМ.
- (70) Частиною третьою статті 37 Закону України «Про ринок природного газу» встановлено: **Оператор газорозподільної системи забезпечує здійснення покладених на нього цим Законом функцій за рахунок своїх фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів.**
- (71) Разом з тим, ані в ході розгляду справи, ані в Запереченнях, наданих листом від 25.01.2019 №400007.1-Сл-806-0119, ПАТ «Сумигаз» не надано ґрунтовних пояснень (будь-яких доказів) щодо вчинення дій, спрямованих на вирішення питання, викладеного у заяві ФОП Лук'яненка С.М. (зареєстрована Товариством 15.03.2018 за №7).
- (72) За таких умов територіальним відділенням доведено, що заяву ФОП Лук'яненка С.М. (зареєстрована Товариством 15.03.2018 за №7) ПАТ «Сумигаз» було повністю проігноровано та на неї не було надано жодної відповіді, не вжито жодних заходів стосовно вирішення питання, піднятого заявником. Територіальним відділенням також встановлено, що лише на повторну заяву споживача від 19.09.2018 (зареєстрована Товариством 19.09.2018 за №69-01/0918) ПАТ «Сумигаз» листом від 28.09.2018 №Sm01.1 –Сл-4542-0918 повідомило споживача про алгоритм (порядок) його дій, необхідний для встановлення іншого лічильника на місце демонтованого у зв'язку з проведенням позачергової повірки (експертизи).

- (73) *«ПАТ «Сумигаз» вважає, що саме внаслідок дій і бажання Лук'яненка С.М. відбулось дострокове розірвання договорів оренди нежитлових приміщень, а не через дії Оператора ГРМ»* (мовою оригіналу).
- (74) Намагання ПАТ «Сумигаз» перекласти відповідальність за виникнення негативних наслідків на споживача є необґрунтованим. Споживач звернувся до ПАТ «Сумигаз» з двома послідовними заявами, задоволення яких у комплексі ґрунтується на вимогах статей 2, 6 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», частиною третьою статті 18 «Про ринок природного газу» та пунктом 7 глави 9 розділу X Кодексу. Натомість ПАТ «Сумигаз» здійснило вибірковий розгляд лише однієї заяви та самоусунулося від забезпечення гарантованих прав споживача, що призвело до неналежного виконання ним договірних відносин перед його контрагентами.
- (75) Зважаючи на те, що забезпечення комерційного обліку природного газу, у тому числі приладового, в ГРМ, є однією з основних функцій Оператора ГРМ (підпункт 3 пункту 3 глави 2 розділу I Кодексу) та з огляду на приписи пункту 7.1 Типового договору, згідно з яким:
- забезпечення можливості цілодобового доступу Споживача до газорозподільної системи в межах величини приєднаної потужності його об'єкта та передачу належних Споживачу об'ємів (обсягів) природного газу з дотриманням належного рівня надійності, безпеки, якості та величини його тиску за умови дотримання Споживачем вимог цього Договору;
 - забезпечення належного рівня комерційного обліку природного газу по Споживачу, у тому числі формування загального об'єму та обсягу розподілу (споживання) природного газу Споживачу за відповідний період;
 - дотримання встановлених вимог Кодексу газорозподільних систем щодо приладового обліку, якщо комерційний вузол обліку (лічильник газу) за цим Договором буде належати Оператору ГРМ;
 - проведення на вимогу Споживача перевірки роботи комерційного вузла обліку (лічильника газу) у порядку, визначеному Кодексом газорозподільних систем,
- є прямими обов'язками оператора ГРМ, то нежиття ПАТ «Сумигаз» будь-яких заходів стосовно вирішення питання, піднятого споживачем у заяві (zareestrovana Товариством 15.03.2018 за №7), є проявом ринкової влади. Саме наявність такої влади дозволила ПАТ «Сумигаз» не дотримуватися вимог чинного законодавства та, по суті, самоусунути від виконання своїх обов'язків.
- (76) За таких умов, саме бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягала у незабезпеченні права споживача, передбаченого пунктом 7 глави 9 розділу X Кодексу, яким встановлено, що у разі, якщо позачергова чи експертна перевірка комерційного ВОГ чи його складових буде здійснюватися не на місці їх монтажу та за відсутності дублюючого ВОГ (ЗВТ), за ініціативи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) на місці комерційного ВОГ (ЗВТ) за погодженням з Оператором ГРМ може встановлюватися аналогічний ВОГ (ЗВТ), який повинен мати діюче свідоцтво про перевірку та бути опломбованим належним чином, призвела до негативних наслідків для діяльності ФОП Лук'яненка С.М. та розглядається територіальним відділенням як порушення конкурентного законодавства.
- (77) Така поведінка ПАТ «Сумигаз» була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку, оскільки в умовах конкуренції на ринку відбувається змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, шляхом вчинення ними певних дій, що є, відповідно, реагуванням на дії інших учасників ринку, а якщо вони спробують ігнорувати інтереси клієнтів чи споживачів, це зашкодить, насамперед, їх власній позиції, оскільки значна частина клієнтів може перейти до конкурентів, а обсяги реалізації їхньої продукції (послуг) зменшаться.

- (78) Тобто, Товариство, відчуваючи конкурентний тиск на ринку, з метою унеможливлення відтоку споживачів, прагнуло б вживати дієвих заходів для забезпечення отримання останніми саме їх послуг.
- (79) За таких умов викладені Відповідачем у запереченнях на подання про попередні висновки про результати розгляду справи №02-06/06-2018 обставини не спростовують факт вчинення ПАТ «Сумигаз» законодавства про захист економічної конкуренції.
- (80) Отже, матеріалами Справи у їх сукупності доведено, що бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягає у невжитті заходів по забезпеченню облікового споживання природного газу на письмову заяву ФОП Лук'яненка С.М. (zareestrovana ПАТ «Сумигаз» 15.03.2018 за №7), кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", як зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, що призвело до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, яке було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

8. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ

- (81) Відповідно до статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» вчинення суб'єктом господарювання порушення у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку тягне за собою накладення штрафу у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.
- (82) За інформацією ПАТ «Сумигаз», розмір доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 11 місяців 2018 рік склав 344 524 800 (триста сорок чотири мільйони п'ятсот двадцять чотири тисячі вісімсот) гривень.
- (83) При визначенні розміру штрафу враховано, що:
 - розмір накладеного штрафу не може перевищувати меж, визначених частиною 6 статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції»;
 - ПАТ «Сумигаз» факт вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визнано.

На підставі викладеного та керуючись статтями 12, 12-1, 14 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, статтею 48 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року за №32-р, яке зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за №291/5482, зі змінами і доповненнями, пунктами 23, 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, пров. Береста, 21, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) за результатами діяльності у 2017 – 2018 роках, відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована

газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

2. Визнати, що бездіяльність ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, пров. Береста, 21, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ – 03352432), яка полягає у невжитті заходів по забезпеченню облікового споживання природного газу на письмову заяву ФОП Лук'яненка С.М. (зареєстрована ПАТ «Сумигаз» 15.03.2018 за №7), є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України "Про захист економічної конкуренції", як зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, що призвело до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, яке було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. Відповідно до частини 2 статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за вчинене порушення, зазначене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення, накласти на ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, пров. Береста, 21, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Відповідно до частини 3 статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» особа, на яку накладається штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

Згідно з частиною 8 статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до територіального відділення Антимонопольного комітету України документи, що підтверджують сплату штрафу.

Відповідно до статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення може бути оскаржене до господарського суду Сумської області у двомісячний строк з дня його одержання.

Голова адміністративної колегії

Є.М. Касьян